

Համար

ՆՈՐԻՆ ԱՐԵՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
Տ. ԵՂԻՇԷ Ս. ԱՐՔԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ
Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Ք
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՒՈՅՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

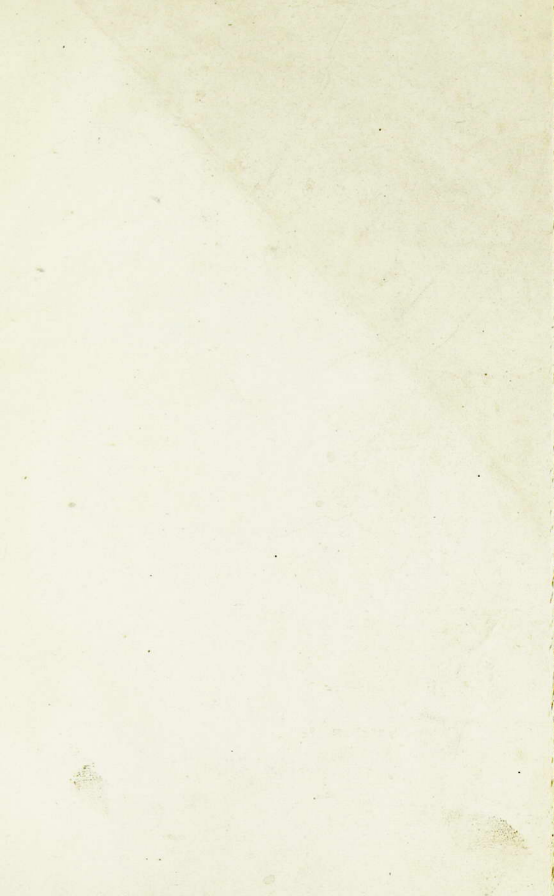
Գ Ր Է Յ
ԲԱՔՊԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Նիւ Եպֆ
1929

291, 61011
4 Ե Ն Ս Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

ՆՈՐԻՆ ԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տ. ԵՂԻՂԻ
Ս. ԱՐՔԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Ք

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

— 0 —

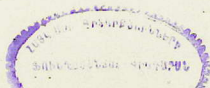
Գ Ր Է Գ

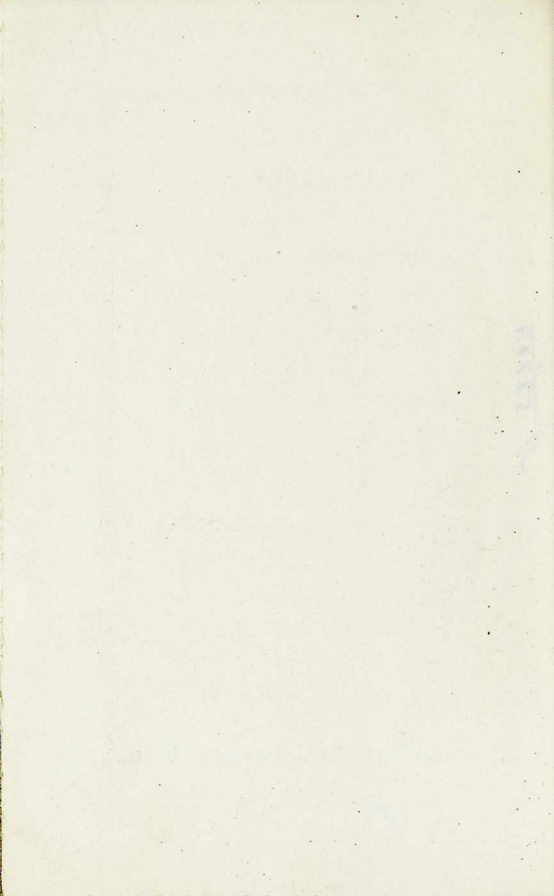
ԲԱՐԴԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

— 0 —

ՆԻԻ ԵՈՐՔ

1 9 2 9

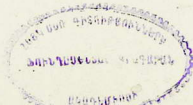

13 1929, հ.---դհ

Երանգյան

Տ. ԵՂԻՇԷ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Ե Ր Կ ՈՒ Խ Ո Ս Ք

Կենսագրական այս տողերը գրուած են 1923 Յուլիս 11 ին .
եւ այսօր , անկէց վեց տարի ետքը , երբ աչքէ կ'անցընեմ զա-
նոնք Ն . Ամեն . Սրբազնութեան Քահանայութեան Յիսնամեայ
Յորելեանին աօրիւ . իր կեանքը ծանօթացնելու նպատակով
Ամերիկայի Հայոց . սրտագին հրնուանով կ'արձանագրեմ հոս
քէ այդ վեց տարիներու ընթացքին Դուրեան Սրբազան նա-
խախնամական նոր պարգեւ մը եղաւ Սրբոց Յակօքեանց հաս-
տատութեան մասնաւորապէս եւ ընդհանրապէս Հայաստան-
եայց Եկեղեցւոյս . հռոյպրելով մահաոխր հիւանդութեան մը
նիրաններէն (1926-27) , եւ վերադառնալով իրեն սիրելի ու-
սումնական գործին . եւ նոր շարժման մը մէջ դնելով Ս . Արո-
սիս մամուլը եւ ստեղծելով գիրքի եւ գրչի աշխատութեանց
քարս մթնոլորտ մը հայ Սիոնի բարձունքին վրայ :

Եւ ԴՈՒՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ , որ պիտի կառուցուի Ս .
Յակօքի մէջ իբրեւ Յուշարձան իր Քահանայութեան Յիսնամե-
այ Յորելեանին (1879 — 1929) , ամէնէն վայելուչ եւ ամէնէն
խորհրդաւոր մարմնացումը պիտի ըլլայ ՎԱՐԴԱՊԵՏ Դուր-
եանի մասաւր աշխատութիւններու արժէքին եւ Անոր հաստ-
գին գիրքի եւ գրչի գօրութեան վրայ :

1929 Յունիս 11 . ԳՇ .

Բ . Ե .

Ս . Յակօք — Երուսաղէմ

Տ. ԵՂԻՇԷ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Ք

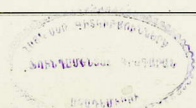
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

—o—

Աւագանի անունով Միիրան, ծն. 1860 Փետր. 23, ԳՇ. լուսնալու զիշերը, Իւսկիւտար (Կ. Պոլսի ասիական արուարձաններէն մին), Միր Օղլու կամ Փափագ Օղլու փողոցի տան մէջ, ուր երկար առեւն բնակած են: Հայրն է Աբրահամ Զըմպանեան^(*), երկաթագործ, մայրը՝ Արուսեակ: Միիրան կրտսերն է չորս մանչերու: Առաջինը՝ Յարութիւն, տաճկագէտ, օգնական-խմբագիր Մանգումէի Էփեմարի, իրրեւ թարգմանիչ, Կարապետ Փանոսեանի խմբագրապետութեան առեւ. երկրորդը՝ Պետրոս Դուրեան, Բանաստեղծը (ծն. 1851 եւ + 1872 Յնվր. 29). երրորդը՝ Ազրիպպաս, փաստաբան, իսկ չորրորդը՝ նոյն ինքն Միհրան: Յարութիւն, ղեւ երիտասարդ, կը վախճանի Պետրոսէն տարիուկէս ետքը (1873 Հոկտ.):

Դուրեան եղբայրներ, Ազրիպպաս եւ Միհրան, վաղուց կորսնցուցած են նաեւ երկու վաղամեռիկ քոյրեր, եւ իրենք մնացած են միայն միւրիւթարանք եւ նեցուկ իրենց ծնողաց: Յարութիւնի մահէն յետոյ, հայրերնին կը մեռնի ի Պարտիզակ (Պաղչէնիք, հանդէպ Նիկոմիդիոյ), 1884 Մարտին եւ կը թաղուի հոն. իսկ մայր Դուրեան կը վախճանի Գատը Գիւղ Մարտ եւ կը թաղուի Իւսկիւտարի գերեզմանատունը, իր բանաստեղծ դուկի շիրմին քով:

(*) Երբ Աբրահամի հայրը Սարգիս օր մը իր սալին զլուխը զրազած էր երկաթ ծակելու, Եկնիշէրի մը կը տնկուի խանութին առջեւ, եւ կը հարցընէ. Վա՛րպետ, ի՞նչ է այդ ձեռքինդ. երկաթագործը կը պատասխանէ՝ Զըմպա: Եկնիշէրին կը յարէ նշանակալից շէտով մը, Զըմպա, եր՛: Եւ Զըմպա այս միջադէպէն կը մնայ Սարգիսին իրրեւ մականուն, եւ իր զաւակները կը կոչուին Զըմպա(եան): Յետոյ՝ Զըմպային տեղ Բանաստեղծը Դուր գործերը կ'ստնէ իրրեւ մականուն, ԴՈՒՐԵԱՆ, որ այնքան սիրուն է:

Ինչպէս որ կը տեսնուի, Դուրեան երկու եղբայրներ, երկար տարիներ վայելած են արեւն իրենց բարի մայրիկին, որու զուրգութեանքն մեծ ազդեցութիւն բրած է իր զաւակաց մանկական հասակին կազմութեան եւ նկարագրին վրայ: Եւ որ Տիրամայրը ճանչցած էի իր ծերութեան շրջանին, նստած բազմոցի անկիւնը, սրբատուն մայրապետի մը ծառայութեան պարտաւորութիւնն հանգստեան կոչուած դիրքի մէջ, դիտած էի որ Դուրեան Սրբազան իր զէմքով, մա՛նաւանդ իր աչքերով, հարազատ նմանութիւնը կը բերէ իր մօր:

Միհրան իր նախակրթութիւնը աւարտելէ ետքը Իւսկիւտարի ձեմարանին մէջ, ուսուցչութեան կը կոչուի նոյն հաստատութեան մէջ 1876—1878:— 1878 Դեկտմ. 9—10, Ս. Յակոբայ պահոց բարեկենդանին, կը ձեռնադրուի Սարգիսապետ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ. այդ ատենէն առնելով Եղիշէ անունը՝ իր եպիսկոպոսին (Իգմէրլեան) Մատթէոս Սրբազանի հաւանութեամբը:— 1879 Մայիս 13, Բ. Ծաղկազարդի Կիրակին, կը ձեռնադրուի Վարդապետ: Նոյն տարւոյ Յուլիս 1 ին կ'ընդունի մասնաւոր վարդապետութեան զաւագանը:— 1880 — 1890 Քարոզիչ եւ Ուսուցիչ ի Պարտիզակ: Այդ միջոցին; 1882 Մայիս 16, Հոգեզաւստեան Կիրակին, կը բարձրանայ Ծայրագոյն Վարդապետութեան:— 1889—1890 Պատգամատար կ'երթայ Եւրոպա՝ Աշխեան Խորէն Պատրիարքի կողմէն:— Իսկ 1890—1904 Արմաշի Դպրեմանքին մէջ Ուսուցիչ, Տեսուչ, եւ Փոխ-Վանահայր եւ Վերատեսուչ, եւ այդ հանգամանքով Եպիսկոպոս՝ 1898 Հոկտմ. 25, Գիւտ Խաչի Տօնին՝ Խրիմեան Հայրիկի ձեռնադրութեամբ:— 1904—1908 Առաջնորդ Ձմիւռնիոյ:— 1908 Յուլիս 16, Տեղապահ Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ, եւ 1909 Մայիս 22՝ Պատրիարք Կ. Պոլսի, մինչեւ 1910 Դեկտմ.: 1911 Դեկտմ. 12, ԲԾ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս կ'ընտրուի Վեհ. Գէորդ Ե. ի հետ միայն մէկ քուէի տարբերութեամբ:— 1911—1921 Կ. Պոլիս Քարոզիչ, Ուսուցիչ եւ Առննապետ Կրօն. Ժողովոյ:— 1919 եւ 1920 Երկիցս կ'անդամակցի Հայոց Ազգ. Պատուիրակութեան համադումարին ի Փարիզ:— 1921 Յունիս Երուսաղէմ, ո'ւր Սեպտմ. 5 (Ն. Տ.) կ'ընտրուի Պատրիարք Առաքելական Աթոռոյն:

Ասոնք են Դուրեան Սրբազանի յառաջացման հանգրուանները, որոնց իւրաքանչիւրին վրայ կ'արժէ պահ մը կանգ առնել:

ՈՒՍԱՆՈՂ ԴՈՒՐԵԱՆԸ

Միհրան իր նախակրթութիւնը առաւ գլխաւորաբար Իւս-
կիւտարի ձեմարանին մէջ, որ այն ատեն Կ. Պոլսի Հայոց կրթ-
թական լաւագոյն հաստատութիւնն էր: Ժամանակին ծանօթ
և համբաւաւոր վարժապետներն են որ կը կազմէին ատոր ու-
սուցչական կաճաւոր: Իզմիրլեան Մատթէոս Մ. Վարդապետ,
ուսուցիչ կրօնի, Ֆէլէկեան Սիմոն՝ Հայերէնի, Թղլեան Սրա-
պիոն՝ Փրանսերէնի, Ս. Միքայէլեան և Թիւլեան Յարու-
թիւն, (Միւսիւ Փաւսալ) մաթեմատիքի, Տէր Սահակեան Ա-
ւետիս պատուելի՝ անգլիերէնի, Փռանսացի ուսուցիչներ,
Tamisux, եւայլն:

Միհրան իր պատանութեան ատեն իսկ մասնաւոր սէր մը
ունէր Հայերէն (հին և նոր) և Փրանսերէն լեզուներու. զոհա-
ցում չէր դտներ դպրոցական պարտականութիւնները կատա-
րելով. հետեւաբար դպրոցական դասերէ դուրս, ժամանակին
հոշակաւոր վարժապետներէն Միսաքեան Սաչատուրի առաջ-
նորդութեամբ և մանաւանդ ինքնաշխատութեամբ, հմտա-
ցաւ Բաղրատունիի և Հիւրմիւզի բանաստեղծական ու թարգ-
մանչական արուեստներուն, և սկսաւ հին Հայերէնով զրել
արձակ ու ոտանաւոր: Այնպէս որ Միհրան Դուրեան, արդէն
օժտուած խօսելու բնածին կարողութեամբ, իր աղուոր լեզ-
ուին ալ հրապոյրով, եղաւ ձեմարանին Քերթոզն ու Սօսողը,
դպրոցական և աղգային այլեւայլ հանդէսներու առթիւ:

Խրիմեան անգամ մը լսելէ ետքը Դուրեանին մէկ ընդար-
ձակ քերթուածը (Վանի հրդեհման տարին) դպրոցական Հան-
դէսի մէջ, «Խորենացիին ձաղը» կոչեց զայն: Աւելի կանուխ,
Վարժապետեան ներսէս Պատրիարք, որ կը հետաքրքրուէր
պատանի Դուրեանով, ձեմարանի հանդէսի մը մէջ երբ Դուր-
եան կը կարդար «Վարդապետ»ի նուիրուած իր քերթուածը,
հարցուց Տեսչին, ո՞ր է այն անցեալ տարի ճառ ըսող պատա-
նին.— խօսողն է՝ պատասխանեց Տեսուչը: Վասն զի Փիղի-
քապէս դէպի լաւ այնքան փոփոխութիւն կրած էր տարուան
մը ընթացքին որ Վարժապետեան չէր կրցած ճանչնալ զինքն:

Միհրան նիհար կազմով, տփույն երիտասարդ մըն էր.
այնչափ փափկակազմ որ տեսնողներ կ'ըսէին, իր բանաստեղծ
եղբոր ըրած պատկերացումով,

ահա կը մարի

Այս վիճակին մէջ, շատ կանուխէն զգացի թէ իրենց տան հողն ալ կը ծանրանար իր վրայ: Այս պատճառաւ, երբ աւարտեց Ճեմարանի դասընթացքը, չկրցաւ իր ուսումը շարունակել բարձրագոյն դպրոցներու մէջ, եւ ստիպուեցաւ ուսուցչութիւն ընել, իրենց օրապահիկը վաստակելու համար:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԴՈՒՐԵԱՆՔ

Լուրջ եւ ուշադիր ուսանող մը եղած էր Դուրեան, այժմ եղաւ լուրջ, ուղիղ եւ ուշադրութիւն դրաւող Ուսուցիչ մը: Շարունակեց ուսանող մը ըլլալ միշտ, մշակելով իր կարողութիւնները եւ հետզհետէ ճոխացնելով իր հմտութիւնը: Իր լըջութեան զուգորդ էր զուարթամտութիւնը: Իր այս յատկութեան շնորհիւ կը տիրէր դասարանին եւ կը գրաւեր աշակերտներուն անսահման համակրանքը: Կը սիրուէր եւ կը յարգուէր միանգամայն: Որքան ծանր, պատկառելի, այնքան ալ մատչելի եւ մտերիմ՝ իր աշակերտներուն: Խստապահանջ վարժապետի մը չոր ու խրտուցիչ դասերով չէ՛ որ կը բռնաւորուէին ուսանողներ, այլ ուսանելու հաճոյքը կ'զգային դասերու եւ պարտականութիւններու մէջ, վստա՛հ իրենց ուսուցչին ձեռնհասութեան եւ հմտութեան:

Պաշտօնական պարտականութիւն մը չէր որ կը կատարէր Դուրեան իրբեւ ուսուցիչ, այլ ծառայութեան ոգի, նուիրում մը կ'զգար պատանի եւ երիտասարդ մտքերու կերտումին մէջ: Ասոր համար միշտ նոր նոր հմտութիւններով հարուստ ուսուցիչը եղաւ, յառաջացաւ իր կոչումին մէջ, որմէ համ կ'առնէր եւ համ կուտար իր աշակերտներուն, եւ կատարելագործեց իր ուսուցանելու մեթոտը եւ մտքի մթերքը:

ԴՈՒՐԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՐ

Միհրան շուտով զգաց թէ իր մտաւորական զարգացումը եւ իր ուսուցանելու եւ խօսելու կարողութիւնները աւելի ընդարձակ ծառայութեան մը գրգիռը կ'արթնցնեն իր ներսը: Եղիկի, Սորենացոյ, Եղիշէի լեզուին սերահար դպրոցի վարժապետը՝ կ'որոշէ ըլլալ անոնց պէս Վարդապետ մը եկեղեցւոյ: Եւ 1879 Մայիս 13, ընութեան այդ բանաստեղծական ամսուն, Իգմիրեան Մատթէոս Սրբապանի ձեռնադրութեամբ եւ օրհնութեամբ կ'օծուի Վարդանանց դիւցապնեղուին ա-

նունով եղիշէ վարդապետ: Քառասունքէն ետքը կը շարունակէ իր ուսուցանելու սիրելի դործը, Իսակխատարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն եւ միացեալ դպրոցներուն մէջ:

Դուրեան 1880-1890, լման տասը տարի, Պարտիզակի հայոթեան նուիրեց իր թեմական եւ դպրոցական աշխատութիւնները: Պարտիզակի դուռ հայաբնակ աւան մը, հանդէպ Նիկոմիդիոյ, պուրակներու եւ լեռներու մէջ, ընդունակ դարգացումի եւ յառաջդիմութեան: Դուրեանի կրկնակ պաշտօնավարութիւնը բոլորովին յեղաշրջեց հայ ժողովուրդին կրթական եւ հոգեւոր կեանքը, որ փափուկ կացութեան մը մէջ էր, Ամերիկեան միախմբարներու եւ վենետիկ Միսիթարեանց խուլ մրցակցութեան երեսէն: Ժողովուրդը վարժուեցաւ բարձր եւ ընտիր բմի մը, թէ՛ նիւթի եւ թէ՛ լեզուի կողմէն. իսկ վարժարանը, թէեւ նախակրթարան մը, բայց միջնակարգ վարժարանի մը ստույգ արժէքով պատրաստեց երիտասարդութիւն մը, որ ոչ միայն իրրեւ կրթուած քաղաքացիներ նոր կենցաղի մը ազդակ եղան իրենց միջավայրին մէջ, այլ նաեւ անոնցմէ հոյլ մը՝ ընդունակ եղաւ հանրային ծառայութեան, իրրեւ ուսուցիչ, իրրեւ եկեղեցական եւ իրրեւ խմբագիր:

Դուրեան իր Պարտիզակի տասնամեայ աշխատութիւններուն մէջ առանց դադրելու ուսնելէ եւ ուսումնասիրելէ, հայ մտաւորական աշխարհի մէջ յայտնութիւն մը եղաւ իրրեւ հրմուտ բանասէր եւ խորաթափանց քննադատ հայագիտական եւ կրօնքներու պատմութեան վերաբերեալ նիւթերու մէջ:

ԴՈՒՐԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՌՈՐ

Մեր ազգային կեանքի դժբախտութեանց չարքերը կանխող շրջաններու մէջ, բարի եւ քաջ հոգիներ կային, որ անվեհեր կեցած յեղափոխական յոխորտանքներու եւ սպառնալիքներու հանդէպ, իրենց անվիճելի փորձառութեան եւ նախահոգ վրդովումներուն մէջ կը ջանային որ այս Արդին դուռը նոր նոր փորձանքներ չզան: Աշրիսեան Խորէն Պատրիարք մէկն էր այդ ազգասէր հոգիներէն, որ խռոված էր իրրեւ իրազեկ Կարմիր Սուլթանի հայատեաց խորհուրդներուն, ուղեց խօսք հասկըցնել արտասահմանի Հայ Յեղափոխականներուն, որպէսզի չխաղան Թուրքիոյ հայութեան ճակատագրին հետ եւ չզայրացնեն Սուլթան Համիտը:

Աշրիսեան այս շատ փափուկ պաշտօնին համար ընտրեց

Պարտիզակի Քարոզիչ-Ուսուցիչը: Դուրեան չվարանկցաւ ընդունիլ զայն, եւ Եւրոպայի Հայ Յեղափոխականներուն տարաւ ո՛չ միայն Խորէն Պատրիարքին պատգամը, որ պատգամն էր նաեւ Սուլթանին, այլ նաեւ Հայ նախարարի մըն ալ խորհուրդը, որուն գիմած էր Դուրեան ճամբայ ելնելէ յառաջ:

Հայ նախարարը, որ խելամուտ էր Եւրոպայի քաղաքականութեան եւ շատ մօտէն տեղեակ Սուլթան Համիտի հոգեբանութեան, հակիրճ եւ իմաստալից խորհուրդ մը տուաւ Դուրեանին.

— «Ըսէ՛ք Հայ Յեղափոխականներուն, որ իրենք հայերէն բան մը չգրեն իրենց թերթերուն մէջ թիւրքիոյ վրայ եւ Սուլթան Համիտի դէմ. այլ՝ քող գրել տան ուղղակի Եւրոպացիներուն՝ Եւրոպական քերթերու մէջ: Որովհետեւ երբ հայեր կը գրեն այդ տեսակ բաներ, Սուլթան Համիտ կը կատղի, իսկ երբ Եւրոպացիք գրեն՝ Սուլթան Համիտի տակէն կ'երթայ...:

Եթէ այսչափ բան հասկնան Հայ Յեղափոխականներ Եւրոպիոյ մէջ, ամէնէն իրական ծառայութիւնը մատուցած կ'ըլլան իրենց ազգին:»

Դուրեան զնաց Եւրոպա, իմաստութեամբ կառարեց իր պաշտօնը: Բայց Հայ Յեղափոխականք չուզեցին հասկընալ Հայ գիւանադէտին խորհուրդը: Եւ մենք գիտենք թէ ինչե՛ր պատահեցան 1895 ին, եւ անկից ի վեր:

Դուրեան այս ճամբորդութենէն օգտուեցաւ նաեւ ծանօթանալու համար Ֆրանսայի մատուորական շրջանակին: Ասիկա շատ բարեղէպ առիթ մըն էր գրականութեան եւ քննադատութեան սիրահար երիտասարդ Հայ վարդապետի մը համար, որ ուղղակի եւ անձամբ տեսնէր իր նախասիրաց նիւթերուն մասնադէտ, ահաղեմական վարպետները Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ, մասնաւորապէս ծանօթացաւ Էռնէսթ Ռիմանի, որու Ֆրանսերէնին սիրահարն էր Դուրեան եւ զնահատողը՝ անոր քննադատական կարողութեան:

ԴՈՒՐԵԱՆ ՄԵԾ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Դուրեան վերադարձաւ Եւրոպայէն անարատ յաշո թիւրք կառավարութեան:

Եւ վերադարձին իր առջեւ բացուած գտաւ նոր ասպարէզ մը ուսուցչութեան: Այդ ասպարէզին էր Արմաշի Դպրեմանքը: Աչրխեան Խորէն Պատրիարքի բուն փափաքն էր նոր եւ

կեղեցական վարժարանի մը հաստատութիւնը Արմաշի վանքին մէջ: Աշխատանքը 1888ին վերջերը Պատրիարք եղաւ Կ. Պոլսի Աթոռին վրայ, երբ դեռ իր սիրելի վանքին հրդեհուած մասը (Պուրսա թաղը) կը մխար:

1890 Սեպտ. 18 ին, իրականութիւն մը եղաւ եկեղեցական վարժարանին բացումը (քիչ ետքը ԴՊՐԵՎԱՆՔ անունով), Օրմանեան Մաղաթիա Եպս. ի վերատեսչութեամբ:

Դուրեան Եւրոպայէ վերադառնալէ ետքը՝ Կարնոյ Սանատարեան վարժարանի վերատեսչութեան հրաւիրուեցաւ կտակատար եղեանց Կարապետի կողմէն, բայց նախամեծար համարեցաւ երթալ Արմաշ եւ նուիրուիլ նոր կեղեցականութեան պատրաստութեան դործին:

Դուրեան Արմաշ եկաւ 1890 Հոկտեմբեր 12 ին: Եւ ես այդ թուականէն սկսեալ կը ճանչնամ դինքն: Նա մեր Ուսուցիչը եղաւ Օրմանեանի հետ: Նա Ողին եղաւ Դպրեվանքին, եւ մենք իրմէ սորվեցանք ազգային լեզու, ազգային պատմութիւն, պատմութիւն փիլիսոփայութեան, բանասիրութիւն, քննադատութիւն:

Մինչեւ 1896 Նոյմ. 6, Օրմանեանի Պատրիարքութեան թուականը, Դուրեան Ներքին Տեսուչն եղաւ Դպրեվանքին եւ ղլխաւոր Ուսուցիչը՝ Օրմանեանի հետ, որու Պատրիարքութենէն ետքը եղաւ Վերատեսչ եւ ուսուցիչ միանգամայն, ստանձնելով Օրմանեանի դասերն ալ:

Դպրեվանքի վերատեսչութեան եւ առաջնորդութեան Աթոռին վրայ էր երբ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ Խրիմեան Հայրիկէն՝ 1898 Հոկտեմբեր 25, Գիւտ Խաչի Տօնին, ի Ս. Էջմիածին:

Դուրեան Սրբազան Դպրեվանքի ուսուցչական Աթոռին վրայ մնաց տասնընչորս երկար եւ անընդհատ տարիներ, եւ վարժապետ ու վարդապետ եղաւ բազմաթիւ աշակերտութեան մը: Մենք, որ իբրեւ Առաջին դասարանի աշակերտներ, մինչեւ մեր շրջանին լրումը, լման վայելցիւնք իր ուսուցչութիւնը, զոյգ Օրմանեանի, կը սիրէինք կոչել դինքն Մեծ Վարդապետ, բառին ճիշտ ա'յն ստոյգ առումով, որ կ'արտայայտէ վարդապետին հեղինակութիւնը, շինուած գիտութեամբ, հրմտութեամբ, նկարագրով, մարդ պատրաստելու կարողութեամբ եւ արդիւնքներով: Այս է պատճառը որ մեծ վարդապետներ դեռ ԺԷ եւ ԺԸ դարերուն վերջնական եւ վճռական ձայն ու-

նէին մեր եկեղեցւոյ դաւանաբանական եւ վարչական խնդիրներու լուծման եւ կարգադրութեան մէջ եւ պատկառանք կ'ադ-դէին նոյն իսկ պատրիարքներու եւ կաթողիկոսներու:

Նախնիք այդ կերպով ցոյց կուտային թէ ո'րչափ թանկա-զին է իրենց համար ուղեղի արժէքը, ուսմունքի եւ պատրաս-տութեան յարգը:

Դուրեան Սրբազան, իր բազում հմտութեամբ, իր բազ-մամեայ վարժապետութեամբ եւ վարդապետութեամբ, իր հասուցած աշակերտներով, ինքնին բարձրացած էր Մեծ-Վարդապետութեան պատմական բնիկ իմաստին, այնպէս որ երբ մենք կ'ըսէինք իրեն Մեծ-Վարդապետ, գիտէինք թէ ի՞նչ պէտք է հասկնալ:

ԴՈՒՐԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ

Դպրեւանքի տնտեսական անձկութեան եւ առողջական պատճառով Դուրեան Սրբազան ստիպուեցաւ թողուլ Արմաշը եւ ընդունիլ Զմիւռնիոյ Առաջնորդութիւնը 1904-ին, գործը յանձնելով Տ. Թորգոմ Ծ. Վ. Գուշակեանի (այժմ Առաջնորդ եզրկառուի), որ արդէն Ներքին Տեսուչն էր Դպրեւանքի Դուրեանի վերատեսչութեան տուն:

Զմիւռնիա, երբեմն նշանաւոր իրրեւ Տէրունի վիճակ Մայր Աթոռոյ, որ հրապուրիչ թեմ մըն էր ամէնէն նշանաւոր եւ բարձրաստիճան եկեղեցականներու համար, իրրեւ պատ-ուանդան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան, հետզհետէ ե-ղած էր մտաւորական երկրորդ կեդրոն, Կ. Պոլսէն ետքը:

Դուրեան Սրբազանի Առաջնորդութիւնը սակայն պատա-հեցաւ անկման շրջանի մը, որովհետեւ Մեղքիսեղեկ Սրբազա-նի երկրորդ Առաջնորդութեամբ, անկերպարան վիճակ մը ըս-տեղծուած էր Զմիւռնիոյ մէջ, ազգային գործերը նշաւակ ե-ղած էին կուսակցական արատաւոր կոխներու՝ շնորհիւ ան-ճարակ տեղապահներու, եւ Դուրեան Սրբազան այդպիսի վի-ճակի մը մէջ քաջութիւն կ'ունենար ընդունելու Զմիւռնիոյ Ա-ռաջնորդութիւնը:

Առաջին անգամն էր որ Դուրեան Սրբազան իրեն համար բոլորովին նոր ասպարէզ մը կը նետուէր, որուն զբաղումնե-րը մեծ չափով տարբեր էին իրեն մինչեւ այն տուն ունեցած

ևւ անցուցած զրազմունքի հետ. բոլորովին նոր միջավայր մը
ևւ նոր շրջապատ մը:

Դուրեան Սրբազան չորս տարի վարեց այդ փափուկ պաշ-
տոնը, իր պատկառելի շուքը դնելով ատոր մէջ, ևւ միւս կող-
մէն նոր կենսունակութիւն մը յառաջ բերելով եկեղեցւոյ բեմին
վրայ ևւ Մեսրոպեան վարժարանի ուսուցչական կեանքին մէջ:

Իր նախածենութեամբ է որ Դիչերօթիկի բաժին մը հաս-
տատուեցաւ Մեսրոպեան վարժարանի մէջ, ևւ ինքն ստանձնեց
քանի մը կարեւոր դասերու աւանդութիւնը հոն: Իր ներշնչում-
ներով ողեւորուեցաւ ուսանողական կեանքը:

ԴՈՒՐԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Օսմանեան Սահմանադրութեան հետեւանքով, Թիւրքիոյ
քաղաքական կեանքը նոր երեւոյթ մը ստացաւ: Խելայեղ նոր
Թիւրքերուն հետ անոնցմէ աւելի յափշտակեալ հայ յեղափո-
խականներ վերլիւյր շրջեցին ազգային կեանքը մեր ժողո-
վուրդին մէջ: Կ. Պոլիս յայտնի կեդրոն եղաւ բոլոր քաղաքա-
կան կուսակցութեանց: Օսմանեան բռնադատուեցաւ հրաժա-
րելու Թիւրքիոյ Հայոց Պատրիարքութենէն, ևւ Զմիւռնիոյ Ա-
ռաջնորդ Դուրեան Սրբազան կոչուեցաւ Պատրիարքական Տե-
ղապահութեան 1908 Յուլիս 16: Իսկ քիչ ետքը, 1909 Մայիս
22, եղաւ Պատրիարք:

Ժամանակը փափուկ, Օսմանեան Սահմանադրութեան յա-
ռաջ բերած առաջին դինովութիւններուն դառն իրողութիւն-
ներ կը հետեւէին անդալի կերպով: Նոր Թիւրքեր մագնի-
տացուցած, կարելի է ըսել նաեւ, ապշեցուցած էին Հայ յեղա-
փոխականները այնպիսի անկասկած մտերմութեամբ մը որ
անոնք եղբայր եղան ևւ իրենց ունեցած չունեցած զաղտնիք-
ները տուին անոնց...: Եւ Հայ Յեղափոխականք իրենց այս
մտերմութեան շնորհիւ, իրրեւ տէր դիրքի ևւ խօսքի, անկա-
ռափարելի եղան Ազգային Պատրիարքարանի վարչական դոր-
ծերու մէջ: Բուն ժողովուրդը չէղոքացած էր գրեթէ: Խա-
ժամուժ ամբոխը, Հայ Յեղափոխականներէն ողեւորուած ևւ
ներշնչուած, կը ներկայացնէր Ազգը: Եւ Դուրեան Սրբազան
այսպիսի կացութեան մը մէջ պիտի վարէր Կ. Պոլսի Պատրի-
արքութեան պաշտոնը: Հետեւաբար ըրաւ ինչ որ կարող էր,

իրբեւ լուրջ մտքի, հաստատուն նկարագրի տէր եւ իր անհատական ու պաշտօնական պատասխանատուութիւնը ըմբռնող մարդ, եւ երբ տեսաւ որ անհնար է իրեն համար խղճի մտօք վարել այդ պաշտօնը, հրաժարեցաւ 1910 Հոկտեմբեր 22-ին: Իր հրաժարականը հաղիւ ընդունուեցաւ Դեկտեմբերին:

Դուրեան Սրբազանի Առաջնորդութեան ատեն Զմիւռնիոյ վալին էր Քեամիլ փաշա, որ նշանակելի յարգանքով կը պատուէր Հայոց Առաջնորդը, Մէնլիս ի Խալքի մէջ անոր ցոյց տուած սակաւախօս, եւ սակայն իմաստուն խօսքերուն եւ կարծիքներուն համար: Քեամիլ փաշա սատրագամ էր, երբ Դուրեան Սրբազան կոչուեցաւ Կ. Պոլսի Պատրիարքութեան, եւ նոյն իսկ իր ընտրութեան մէջ Քեամիլ փաշա ալ ներշնչում մը եղաւ, այնպէս որ Դուրեան Սրբազան, հակառակ այսպիսի հզօր բարեկամի մը ներկայութեան Թիւրքիոյ քաղաքականութեան գլուխը օգտակար չհամարեցաւ այլեւս իր Պատրիարքութիւնը եւ քաշուեցաւ:

ԴՈՒՐԵԱՆ ԴԱՐՁԵԱՒ ՈՒՍՈՒՅԻՉ

Դուրեան Սրբազան Պատրիարքութենէ քաշուելէ ետքը մընաց Կ. Պոլիս: Մասնակցեցաւ Ազգ. Պատրիարքարանի Ժողովներուն, իրբեւ Ատենապետ Կրօն. Ժողովոյ, Զաւէն Պատրիարքի ատեն, քարոզեց Կ. Պոլսի եկեղեցիներուն մէջ, մասնաւորապէս իրբեւ քարոզիչ Բերայի եկեղեցիներուն մէջ: Բայց իրեն ամէնէն սիրելի գործն էր դարձեալ ուսուցչութիւնը:

Կեդրոնականի, Պէրպէրեանի, Էսսեանի, Հինդլեանի նման կրթական կարեւոր հաստատութիւններ պէտք ունէին հեղինակ ուսուցչի մը հայազիտական նիւթերու մէջ, եւ Դուրեան, սիրով ընդունեցաւ իրեն եղած հրաւերները եւ նոր ըմբռնում, նոր ոգի ներշնչեց Կ. Պոլսի երիտասարդ ուսանողութեան այդ վարժարաններու մէջ, սէր եւ յարգանք ներշնչեց անոնց հանդէպ իրենց մայրենի լեզուին ուսման կարեւորութեան:

Մեծ պատերազմը չուշացաւ սարսափեցնել նաեւ ղեկեցիկն Կ. Պոլսի: Ապրուստի սղութեան եւ թանկութեան մէջ տառապեցաւ առատազեղուն Մայրաքաղաքը: Դուրեան ճգնաւորական այս բռնադատեալ պահեցողութեան մէջ, հակառակ իր առողջութեան սպառնացող վտանգին, չզաղրեցաւ ուսումնասիրելէ եւ ուսուցանելէ, հիացում ազդելով անոնց, որ ան-

Հասկընայի կը դտնէին նախկին Պատրիարքի մը ուսուցչութիւնը ազգային վարժարաններու մէջ :

ԴՈՒՐԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Պատերազմի զաղարումէն եւ Պաղեստինի անդլիական զբաւումէն ետքը, երբ Ս. Յակոբայ Միտրանութիւնը պահ մը չունչ առաւ, թիւրքիոյ Հին եւ նոր կառավարութեանց սեղմումներէն եւ ոտնձգութիւններէն, ամէնէն իմաստուն գործ մը կատարած եղաւ՝ Ս. Յակոբի տարիներով թափուր Պատրիարքական Աթոռին հրաւիրելով Նորին Ամենապատուութիւնը, երկար տարիներու անընդհատ ընթացքին մէջ՝ գիտութեամբ եւ հմտութեամբ ճոխացած, պաշտօններու եւ պարտականութիւններու մէջ փորձառութիւններով ուսնացած աշուխի փառաւոր հեղինակութիւն մը, պատկառելի եւ սերելի ամէնուն, ո՛չ միայն յաջս մեր Ազգին, այլ նաեւ օտարներու առջեւ :

Դուրեան Սրբազան, Ս. Յակոբի Առաքելական Աթոռին վրայ, Հայրապետական բարձր տիպար մըն է եւ անդուզական օրինակ մը յարատեւ դարդացման :

Վե՛ր հանենք այդ չքնաղ եւ հոյակապ օրինակի նկարագրին գլխաւոր գիծերը .

Ա. — Ս. Պատրիարքը վայրկեան մը դատարկ ժամանակ չունի : Միշտ ընթերցող մըն է Ան, յարատեւ եւ կանոնաւոր ընթերցող մը, իր պաշտօնական գործերէն դուրս :

Այն հազարաւոր գիրքերը, հայերէն, Քրանսերէն, գերմաներէն, անգլիերէն, յունարէն, լատիներէն, որոնք իրեն հարստութիւններն են եւ միանգամայն հաճոյքը, զարդի համար չեն չարուած իր սենեակներուն մէջ. ասոնց ամէնքն ալ խնամքով կարդացուած են եւ ուսումնասիրուած :

Կարմիր — կապոյտ մատիտներու բազմաթիւ ակօսներ եւ նշաններ կը դարդարեն իր մտաւոր ուղեւորութեան անհատնում գիծերը այդ գիրքերու մէջ : Անթիւ եւ հետաքրքրական համեմատութիւններ, սրբագրութիւններ, ճշգրտումներ, գիտեր, թելադրութիւններ, գիտողութիւններ, եւայլն, եւայլն, բազմապատկած են այդ հազարաւոր գիրքերուն ներքին արժէքները :

Բ. — Ս. Պատրիարքը՝ ինքնապարզացման հիանալի եւ ան-
նման օրինակն է: Տեսանք արդէն թէ Դուրեան Իւսկիւտարի
ձեմարանէն դատ դարոց չէ՛ տեսած: Բայց նա ո՛չ միայն հին
եւ նոր հայերէնի վարպետ եւ վարդապետ մը եղած է, ո՛չ մի-
այն փափուկ եւ անզուգական բանաստեղծ մը, այլ նաեւ տի-
րած է Փռանսէրէնի: Դպրեմանքի մէջ գրեթէ ինքնօգնու-
թեամբ սորվեցաւ զերմաներէնը, եւ այնքան յառաջ տարաւ
դայն, որ այսօր սքանչելի գիւրութեամբ կ'օգտուի անկէ, ծա-
նօթ է Անգլիերէնի, գիտէ լատիներէն, եւ հին յունարէն դադտ-
նիք չունի իրեն համար: Հմտացաւ նաեւ երբայերէնի եւ ասո-
րերէնի տարերքին:

Յունարէն եւ հայերէն Աստուածաշունչները բաղդատած է
իրարու հետ եւ շատ մը սրբազրական նօթեր գրած. նոյնպէս
նախնեաց կողմէն Յունարէնէ թարգմանուած մատենադրական
բոլոր գործերուն վրայ ըրած է ուսումնասիրութիւններ եւ բաղ-
դատութիւններ եւ ձեռք բերած շատ մը սրբազրութիւններ եւ
լուսարանութիւններ:

Այսչափ հմտութիւն եւ գիտութիւն, որ նշանաւոր համա-
լսարաններու Ուսուցչապետներուն յատուկ առանձնաշնորհում
մըն է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ, Ս. Պատրիարքին համար
ինքնօգնութեան, յարատեւ եւ կանոնաւոր աշխատութեան մը
շնորհիւ ստացուած գանձ մըն է ճոխ, հոյակապ եւ մատչելի՝
սիրողներուն եւ փափաքողներուն:

Ի՞նչ պերճախօս եւ գրաւիչ օրինակ բոլոր անոնց համար որ
բան կ'ուզեն սորվիլ, մա'նաւանդ Միարանական առանձին եւ
խաղաղիկ խուցերու մէջ:

Գ. — Սակաւախօս է Ս. Պատրիարք, բայց տիրող եւ խո-
րագին:

Ի՞նչպէս որ ինքն տէրն է իր գործին եւ աշխատութեանց,
կ'ուզէ որ իր շուրջ գտնուողներն ալ խօսքէ աւելի գործի կա-
րեւորութիւն տան: Իւրաքանչիւր անձ տէրն ըլլալ իր պաշտօ-
նին եւ պարտաւորութեան եւ գիտնայ իր պատասխանատուու-
թիւնը, որպէս զի ինքն ի պաշտօնէ չըստիպուի խիստ ըլլալ ա-
նոնց հանդէպ: Խիստ յանգիմանութենէ աւելի նայուածք մը
նշանակելի, պատիժէ աւելի սրտի դպչող խրատ մը, գաւա-
դանէ կամ ազտակէ աւելի գիտողութիւն մը, սրտոտախօսու-
թենէ աւելի խորունկ եւ ամուր լուսթիւն մը, որ շատ բան

կ'արտայայտէ, իր դէնքերն են եղած միշտ, իր բոլոր պաշտօնաւարութեանց մէջ:

Ի՞նչ փափկութիւն, ի՞նչ վեհութիւն, եւ միանգամայն ի՞նչ յարգանք մարդկային արժանապատուութիւններու եւ դիւրադաժութիւններու հանդէպ:

Դ. — Ս. Պատրիարքը՝ աւետարանական տիպարն է անընչասիրութեան: Այնքան զործերու եւ պաշտօններու մէջ անձնականի համար չէ՛ խորհած դրամի վրայ: Արծաթսիրութիւն չկայ իր բողոքիքին մէջ: Աւետարանի «հոգւով աղքատն» է Ան: Եւ արդէն ըսի թէ իր բոլոր հարստութիւնն է իր Մատենադարանը:

Արծաթսիրութիւնը արմատն է ամէն տեսակ վատութեան. եւ պաշտօններ, որոնց մէջ դրամի զործ կայ, իրական փորձանք են արծաթասէրներուն համար, որոնք որպէս զի ծածկեն իրենց ըրած զեղծումները, շատ բան վրայ կուտան իրենց հաւատարմութենէն, գիտակցութեամբ կ'ապականեն իրենց նկարագիրը, որ վստահութեան միակ երաշխիքն է, եւ կ'ըլլան անպիտան այլեւս, նոյն իսկ իրենց արծաթասէր եւ ապականեալ անձին համար:

Ո՛րչափ հրահանգիչ է Ս. Պատրիարքին օրինակը կեանքի եւ կենցաղի այդ փորձալից կէտին վրայ:

Ե. — Ս. Պատրիարքը, իր հոյակապ ծանրութեան մէջ, կարելի է ըսել աշխարհիս ամէնէն զուարթ հոգիներէն մէկն է:

Անաշխարհիկ եւ վանական կեանքին յանձնառութիւնը փորձանք մը չէ՛ եղած իր գլխուն, որ մարդատեաց ըլլար, տիք բնաւորութեամբ ահ ու տաղտուկ աղղէր իր բոլորտիքը, կամ թունաւորէր իր կեանքն ու կենցաղը իր կոչման անհաւասարակչութիւններով:

Պատճառ, — պատճառ, որովհետեւ կոչումը եւ ուխտը խանգարող աղգակները վտարուած են իր հոգեւորականի մըթնոլորտէն: Իր սիրտն ու միտքը կեդրոնացած են իր զործին, իր պաշտօնին վրայ: Օտար եւ փորձալից աղգակներ չեն կրքնար պատուել իր գիտակցութեան ցանկը: Անոր համար զուարթութիւնը իր մաքուր ոգւոյն յատուկ արտայայտում մըն է բնկերային կեանքի մէջ: Այնքան սրախօս, այնքան ժպտուն, մա՛նաւանդ երբ առակ մը, զրոյց մը, պատմութիւն մը պիտի

ընէ, ակնարկ մը կամ բամպակներու մէջ փաթթուած քար մը պիտի նետէ, իր միտք կամ դիտաւորութիւնը հասկըցնելու համար:

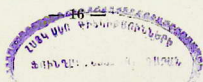
Եւ այսպիսի բնաւորութիւն մը կամ յատկութիւն մը ս՛ր-
շափ կենսական եւ կազդուրիչ արժէք մը ունի միայնակեաց-
ներուն համար:

Զ.— Վերջապէս, այս ամէնուն արդիւնքը այն է որ տ-
տոնք շինած, կառուցած, բարձրացուցած են կրօնաւորներու
համար անհրաժեշտ եղող հոգեւոր կեանքին անխրամատելի
պարիսպներն ու ամբուսութիւնները իր շուրջ:

Արտաքին ձեւականութիւններու ներքեւ սքողուած ներքին
տկարութիւններէն ու մոլութիւններէն ունէ բիծ չէ կրցած
արատաւորել այդ պարիսպները:

Ահա՛ այսպիսի տիպար մը հայրապետական կը փառաւորէ
այսօր Ս. Յակոբի Պատրիարքական Աթոռը, որուն վրայ եր-
բեմն փայլած են Մարտիրոսներ, Պարոնաւէրներ եւ Շղթայա-
կիւրներ, իւրաքանչիւրն իրեն յատուկ գործունէութեան եւ
նկարագրի բարձրութիւններով, եւ սակայն անոնց եւ ոչ մէկը
կրնայ զուգակշռուիլ Տ. Եղիշէ Պատրիարքի հետ՝ մտքի մշա-
կութեան եւ ծովածաւալ հմտութեան կողմէն:

Մեծ-վարդապետն է Ան միշտ՝ մեր դժբախտ Ազգին մէջ,
որ բազմաթիւ ծառայող աշակերտներ հասուցած եւ նուիրած
է Հայ ժողովուրդին՝ իր յիսնամեայ ուսուցչութեան ընթաց-
քին. եւ թէեւ վերաւոր ու սգաւոր է Անոր սիրտը այսօր մեր
համազգային մարտիրոսութեան համար, մարտիրոսութիւն
մը, որուն մէջ արիւնով կրկին կրկին մկրտեցան իր սիրելի
աշակերտներէն շատեր, բայց միեւնոյն ուսուցիչն է Ան դարձ-
եալ Ս. Յակոբի Աթոռին վրայ, ալեւիաւ եւ պատկառելի Ու-
սուցիչը, որուն կենցաղը դաս մըն է խօսուն, որուն քարոզները
մարդարիտներ են լեզուի եւ իմաստի, որուն կենդանութիւնը
օրհնութիւն մըն է Հայ ժողովուրդին եւ Ս. Աթոռին համար,
մա՛նաւանդ այժմ՝ մեր ազգային սուգի այս տրտմախախտ
ըջանին մէջ:

Դ Ո Ւ Ր Ե Ա Ն Յ Ո Ր Ե Լ Ե Ա Ն Ի
Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Յ Ա Ն Ջ Ն Ա Ժ Ո Ղ Ո Վ
Ե Ր Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ

Գ Ե Ր . Տ . Թ Ո Ր Գ Ո Մ Ա Ր Բ Ե Պ Ս . Գ Ո Ւ Շ Ա Կ Ե Ա Ն

Առաջնորդ եգիպտոսի

ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՆԱԽԱԳԱՀ

Գ Ե Ր . Տ . Մ Ե Ս Ր Ո Պ Ե Պ Ս . Ն Շ Ա Ն Ե Ա Ն

Լուսարարապետ Ս . Ա Բ ռ ո ի ս

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Գ Ե Ր . Տ . Բ Ա Բ Գ Է Ն Ե Պ Ս . Կ Ի Ի Լ Է Ս Է Ր Ե Ա Ն

Խմբագրապետ «Սիռն»ի

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ

Գ Ե Ր . Տ . Մ Կ Ր Տ Ի Չ Ե Պ Ս . Ա Ղ Ա Ի Ն Ո Ւ Ն Ի

Պատրիարքական փոխանորդ

ԴԱՆՁԱՊԵՏ

Գ Ե Ր . Տ . Մ Ա Տ Թ Է Ո Ս Ե Պ Ս . Գ Ա Յ Ը Գ Ճ Ե Ա Ն

Ելեւմտից Տեսուչ

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

ՀՈԳ . Տ . Կ Ի Ի Ր Ե Ղ Վ Ր Գ . Ի Ս Ր Ա Յ Է Լ Ե Ա Ն

Ներքին Տեսուչ ժողանգաւորաց վարժարանին

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Մ Ե Ծ . Տ Ի Ա Ր Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ Ն Ո Ւ Ր Ե Ա Ն

Դիւանապետ Պատրիարքարանի

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Մ Ե Ծ . Տ Ի Ա Ր Գ Ր Ի Գ Ո Ր Մ Խ Ա Լ Ե Ա Ն

Ուսուցիչ ժողանգաւորաց վարժարանին

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

**Դ Ո Ւ Ր Ե Ա Ն Յ Ո Ւ Ե Լ Ե Ա Ն Ի
ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ**

—o—

ԴԵՐ . ՏԻՐԱՅՐ ԱՐՔԵՊՍ . ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Պատուակալ Նախագահ

ԴՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆ

ՏԻԱՐ ՊԱՏՐԻԿ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ , Ատեմապետ
ՏԻԱՐ Տ . Ա . ՏԻՔԻՃԵԱՆ , Ատեմաղայիր
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ԹՕՓԱԼԵԱՆ , Գաճապետ
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ
ՏԻԱՐ ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԵՍԻԱՆԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄՔ

ՏՔՐ . Ս . Յ . ԱՐԳԱՐԵԱՆ
ՏՔՐ . Վ . Ս . ԱՄԱՏՈՒՆԻ
ԴԵՐ . ՄԱՄՔՐԷ ՎՐԴ . ԳԱԼՖԱԵԱՆ
ՏԻԱՐ Յ . Ա . ԳԱՄՊԷՐ
ԴԵՐ . ՇԱՀԷ ՎՐԴ . ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
ՏԻԱՐ ԱՐՇԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՎԱՀՐԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՌՈՒՔԷՆ ԴԱՐՔԻՆԵԱՆ
ՏՔՐ . ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ . ԵՐԿԱՆԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՄԻՀՐԴԱՏ Յ . ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՀԱՅԿ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ
ՏԻԱՐ Ն . ԿԻԻՄԻԻՇԿԷՐՏԱՆ
ՏԻԱՐ ՊԵՏՐՈՍ ԿԷՕԼՃԻՔ
ՏԻԱՐ Յ . ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
ՏԻԱՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՆԱԶԱՐ
ՏԻԱՐ ԼԵՒՈՆ ՊԱՊԱՅԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ՊԱՐՈՅՐԵԱՆ
ՎԵՐ . Խ . Կ . ՊԷՆՆԷԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՅՈՎՀ . ՏՕՆԷԼԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՎԱՀԱՆ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

Դ Ո Ւ Ր Ե Ա Ն Յ Ո Ւ Ե Լ Ե Ա Ն Ի
Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Յ Ա Ն Ջ Ն Ա Ժ Ո Ղ Ո Վ
Ե Ր Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ

—o—

Գ Ե Ր . Տ . Թ Ո Ր Գ Ո Մ Ա Ր Բ Ե Պ Ս . Գ Ո Ւ Շ Ա Կ Ե Ա Ն

Առաջնորդ եգիպտոսի

ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՆԱԽԱԳԱՀ

Գ Ե Ր . Տ . Մ Ե Ս Ր Ո Պ Ե Պ Ս . Ն Շ Ա Ն Ե Ա Ն

Լուսարարացի Ս . Ա Բ ռ ի ս

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Գ Ե Ր . Տ . Բ Ա Բ Գ Է Ն Ե Պ Ս . Կ Ի Ի Լ Է Ս Է Ր Ե Ա Ն

Խմբագրացի «Սիռն»ի

ԱՏԵՆԱԳԻՐ

Գ Ե Ր . Տ . Մ Կ Ր Տ Ի Չ Ե Պ Ս . Ա Ղ Ա Ի Ն Ո Ւ Ն Ի

Պատրիարքական փոխանորդ

ԴԱՆՁԱՊԵՏ

Գ Ե Ր . Տ . Մ Ա Տ Թ Է Ո Ս Ե Պ Ս . Գ Ա Յ Ը Գ Ճ Ե Ա Ն

Ելեւմտից Տեսուչ

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

ՀՈԳ . Տ . Կ Ի Ի Ր Ե Ղ Վ Ր Դ . Ի Ս Ր Ա Յ Է Լ Ե Ա Ն

Ներքին Տեսուչ ժողանգաւորաց վարժարանին

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Մ Ե Ծ . Տ Ի Ա Ր Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ Ն Ո Ւ Ր Ե Ա Ն

Դիւանացի Պատրիարքարանի

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Մ Ե Ծ . Տ Ի Ա Ր Գ Ր Ի Գ Ո Ր Մ Խ Ա Լ Ե Ա Ն

Ուսուցիչ ժողանգաւորաց վարժարանին

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

**Դ Ո Ւ Ր Ե Ա Ն Յ Ո Ւ Ե Լ Ե Ա Ն Ի
ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ**

—o—

ԳԵՐ. ՏԻՐԱՅՐ ԱՐՔԵՊՍ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Պատուակալ Նախագահ

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆ

ՏԻԱՐ ՊԱՏՐԻԿ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ, Ատեմապետ
ՏԻԱՐ Տ. Ա. ՏԻՔԻՃԵԱՆ, Ատեմաղայիր
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ԹՕՓԱԼԵԱՆ, Գանձապետ
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ
ՏԻԱՐ ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԵՍԻԱՆԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄՔ

ՏՔՐ. Ս. Յ. ԱՔԳԱՐԵԱՆ
ՏՔՐ. Վ. Ս. ԱՄԱՏՈՒՆԻ
ԳԵՐ. ՄԱՄԲՐԷ ՎՐԴ. ԳԱԼՖԱԵԱՆ
ՏԻԱՐ Յ. Ա. ԳԱՄՊԷՐ
ԳԵՐ. ՇԱՀԷ ՎՐԴ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
ՏԻԱՐ ԱՐՇԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՎԱՀՐԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՌՈՒԲԷՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ
ՏՔՐ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՄԻՀՐԳԱՏ Յ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՀԱՅԿ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ
ՏԻԱՐ Ն. ԿԻԻՄԻԻՇԿԷՐՏԱՆ
ՏԻԱՐ ՊԵՏՐՈՍ ԿԷՕԼՃԻՔ
ՏԻԱՐ Յ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
ՏԻԱՐ ԱՐՄԵՆԱԿ ՆԱԶԱՐ
ՏԻԱՐ ԼԵՒՈՆ ՊԱՊԱՅԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՅԱԿՈՒ ՊԱՐՈՅՐԵԱՆ
ՎԵՐ. Խ. Կ. ՊԷՆՆԷԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՅՈՎՀ. ՏՕՆԷԼԵԱՆ
ՏԻԱՐ ՎԱՀԱՆ ՔԻԻՐՔՃԵԱՆ

[504.]

A II
53773

Ի ն պ ա ռ ա

ԴՌՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԲԱ

Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ՎԱՆԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԵՒ

Յիշատակութիւն

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ՅԻՄՆԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻ

ԱՄԵՆ. Տ. ԵՂԵՇԷ Ս. ԱՐԳԵՊՍ. ԴՌՐԵԱՆԻ

1879 — 1929

ԿՈՋՆԱԿ ՏՊԱՐԱՆ

C. Bogdanov

